

Pod zemljo.

Spisal *Mihael R.*

»aj vem, da ne bom imel poprej miru, dokler te ne uslišim«, so dejali smeje se gospod Rošek svojemu sinku Nandetu, ki je od veselja poskočil, ko je začul te besede.

Pa saj ne veste, ljubi čitatelji, kam je silil Nande svojega očeta, kaj ne? Povem vam: pod zemljo!

»Pod zemljo? V grob?«

Motite se! Grob ni niti dva metra globoko v zemlji, a Nande je hotel globeje — hotel je sto metrov globoko v zemljo.

»Moj Bog, to je pa že v peklu!« bo zastokal ta ali oni pazni čitatelj.

Ne, tako globoko pa zopet ne! Naj povem natančneje, kam je silil deček.

V njegovem domačem kraju kopljejo premog, in prav pogosto je čul od svojih tovarišev součencev, ki so sinovi premogarjev, kako prijetno je spodaj pod zemljo, kjer kopljejo premog.

»Pa se preobleci, v tej obleki ne pojdeš«, so mu dejali oče, »tudi jaz bom oblekel drugo obleko«.

Brzo je stekel deček v sosednjo sobo, kjer je imel spravljeno obleko in v malo minutah se je že vrnil — v najlepši praznični obleki.

Toda kaj to? Oče so baš oblačili najslabšo obleko, a ko so zagledali sinčka, so se pričeli glasno smejati.

Debelo jih je gledal Nande in šele, ko so mu oče povedali, da je praznična obleka le za šolo in cerkev, a ne za pod zemljo, se je tudi sam nasmehnil, četudi nekam prisiljeno, ker ga je bilo sram. Seveda je praznično obleko hitro zamenjal z najslabšo, in odkorakala sta z očetom proti premogokopu.

Kaj zgovoren je bil deček to pot. No, molčeč ni bil sicer nikdar, kakor je že navada pri mladini, a danes mu je jeziček še posebno neutrudno migal. Vse je hotel vedeti, da so bili oče že skoro nevoljni.

Naposled sta se približala kraju, kamor sta bila namenjena. Nande je lazil tu okrog Bog zna kolikokrat že, pa zanimalo ga ni še nikdar toliko kot danes. Dvakrat je preštel vse delavske hišice, neredno raztresene na okolo, in občudoval je veliko poslopje, v katerem je bučala obilica mogočnih strojev. Posebno se mu je prikupil ta dan velikanski železni dimnik.

Črez prag tega poslopja Nande še ni stopil in zato je videl mnogo novega. Ti sopihajoči stroji in ono-le železno kolo, ki je višje kot vsaka

delavska hišica, to je za vsakogar, ki pride prvič semkaj, zanimivo, kaj šele za dečka, ki še ni storil nobene stopinje iz svoje rojstne vasi!

Zdajci je zapel zvonček, in mož, stoječ pri stroju, je odprl železno pipo, da je mogla vodena para po cevi v sosednji stroj, katerega kolesa so se takoj pričela vrteti. Tudi oni valj tam zadaj se je jel vrteti, in nanj se je navijala močna železna vrv, prihajajoča navzgor iz temne globine . . .

Zopet je zapel zvonček, mož je zavrtel pipo na drugo stran, valj se je ustavil, a na koncu vrvi je visela nekaka železna hišica, v kateri je tičal voz, poln premoga, s kakršnim kurijo doma v peči. Delavec v zamazani obleki je pristopil, odprl hišico, potegnil iz nje voz, porinil nazaj praznega, in zopet je zapel zvonček, valj se je jel vrteti na obratno stran, in vrv se je odvijala ter se pogrezala s »hišico« v globočino. Ne dolgo, in zopet je prihitela »hišica« s polnim vozom navzgor. Ko je delavec tega odstranil, sta vstopila gospod Rošek in Nande s prižgano delavsko svetilko v roki. Nandetu je srce močno utripalo, in boječe je vprašal očeta, kaj bi bilo, če bi se vrv utrgala. Oče ga je potolažil, češ, hišica je tako urejena, da se takoj ustavi, če se odtrga vrv. Deček bi rad zvedel, kako je to mogoče, pa zvonček je zadonel, stroj zahreščal in — že je letelo navzdol tako naglo, da je dečku, nevajenemu take vožnje, pohajala sapa. K sreči se je »hišica« kmalu ustavila, in prvo, kar je storil deček, je bilo to, da je pogledal navzgor. Ničesar drugega ni videl kot neprodirno temo, le ko je dlje časa napenjal oči, je opazil v daljni daljavi drobno pičico — dnevno svetlobo. Stopila sta z očetom iz »hišice«, v katero je delavec takoj potisnil premoga poln voz, ki je bil v malo trenutkih že vrhu zemlje.

»He, tu je pa prijetno«, je vzkliknil deček.

In res! Toplo je bilo kakor zgoraj na solncu, svetlo tudi, zakaj mnoge delavske svetilke so dovolj razsvetljevale ne prevelik obokan prostor. Življenja je bilo tudi dovolj. Delavci so namreč prepevali, da jih je bilo veselje čuti. Ko so zagledali gospoda Roška, so utihnili ter ga spodobno pozdravljali. Prvo, kar je ugajalo dečku, je bila obilica železniških tirov z ne popolnoma en meter oddaljenima šinama. Po njih so delavci neprenehoma vozili vozove: polne do navpične jame v »hišico«, prazne pa iz nje na stranski tir, kjer so jih več skupaj sklenili, da jih odpeljejo lahko obenem v jame, katerih je bilo videti na vseh straneh tega obokanega prostora.

Baš se je začulo sem od vzhodne strani ropotanje koles in — vlak je tu z živim strojem spredaj — s konjem.

To je bilo zopet veselje za dečka: živ konj tako globoko pod zemljo!

Ko ga je hlapec ustavil, je stopil Nande takoj k njemu in ga potolkel po vratu, da se prepriča, ali je res živ.

Nato ga je hlapec odpel od polnih voz ter ga odvedel v hlev . . . Kaj, ne verujete? Pravi hlev imajo spodaj, le verujte, zakaj konje potegnejo vse leto le enkrat, dvakrat na površje, sicer so pa vedno spodaj.

Nato pa je pripeljal iz hleva drugega, spočitega konja ter ga pripregel pred vrsto praznih voz.

»Na katero stran jih potegnete?« je vprašal gospod Rošek hlapca. Odgovoril je, da pod Goro ter ponudil »potnikoma« prostor v vozu, v katerega je tudi sam stopil. Ko sta to storila, je hlapec pognal, in počasi sta se peljala gospod Rošek in Nande sto metrov pod zemljo tja pod vas Goro, do kamor so se že prikopali pridni delavci.

Rov se je zožil; bil je le malo nad glavo visok, širok pa tudi ne toliko, da bi šla lahko dva tira vzporedno. Pogosto se je zavil zdaj na to, zdaj zopet na drugo stran, potem zopet malo navzgor ali navzdol, kakor je baš ležal premog, ki se nahaja vedno v žilah, po par metrov visokih in širokih. Večkrat se je prikazala v daljavi lučca, ki je prihajala vedno večja in večja, dokler se niso pripeljali do nje; delavci so popravljali obok rova, da bi se kaj ne odrlo in se tako ne prigodila kaka nesreča. Stranski rovi niso obokani z opeko ali s kamenom, ampak so le podprti z močnimi smrekovimi stebri, ki jih privažajo v ono »hišico« z zemeljskega površja. Ker kaplja od vseh strani voda, segnijejo ti stebri kaj kmalu, in zamenjati jih morajo z novimi.

»Kdaj pa pridemo do konca?« je vprašal deček hlapca, ki mu je zardil, da bodo kmalu pri delavcih.

»Glejte, gospod«, je dejal potem, obrnivši se h gospodu Rošku, »tu-le je pred dvajsetimi leti ubila treskava sapa Krištofiča; saj ste ga poznali, velik je bil in pa suh, in njegov sin je sedaj kovač«.

Gospod je pritrdil, da se še spominja, in deček je že odprl usta, želeč zvedeti kaj več o tej nesreči, pa motili so ga zamolkli udarci in žareče lučce, ki so se zopet prikazovale ter se vedno večale. Začulo se je tudi vedno razločnejše govorjenje delavcev in — vlak se je ustavil.

Zdaj je imel Nande zopet mnogo občudovanja. Svetilke so obsevale do pasu slečene može, ki so neutrudno kopali s težkimi krampi, ali vrtali v kamen luknje s svedri, ki so pa drugačni nego oni, s katerimi vrtamo les. To so namreč 2 do 3 cm debele, ravne železne palice, ki so na spodnjem koncu stolčene v ploščo, podobno majhni sekiri. Ta konec se nastavi na kamen, na drugi konec pa tolče delavec s težkim kladivom.

»Čemu pa rabijo te luknje?« je vprašal deček očeta.

»V te luknje se nasuje smodnik«, so dejali oče. »Do tega napeljejo ob strani drobno vrvco. Nato luknjo, kolikor je je prazne nad smodnikom, dobro zatolčejo s suho zemljo. Če prižgo vrvco na zunanjem koncu, gori ta počasi. Vsi delavci morajo seveda bežati daleč v stran. Ko prigori prižigalna vrvca do smodnika, se ta užge in z močnim pokom odtrga velike kose premoga, ki bi ga s krampi le težko odločili.«

»Kako pa veste, da smo tu-le pod Goro?« je vprašal deček hlapca, ki je sedaj odprezal konja.

»I, kako! Še več vem, tudi to vem, da smo baš sedaj pod gorskim pokopališčem.«

Deček ga je neverno pogledal.

»Ali ne veruješ?«

»Verujem že«, je dejal deček modro, »a kdo je mogel to izračunati?«

»Izračunati? Gospodje! Ti znajo vse. Le uči se, pa boš sam kdaj tako učen.«

Deček ni bil zadovoljen s takim odgovorom in povpraševal je očeta, kako se to izračuna.

»Dragi moj«, so dejali oče in se nasmehnili, »tega sedaj še ne umeš. S pomočjo kompasa in zemljevidov se to izračuna. Le čakaj, da prideš v višje šole! Naučil se boš poleg tega še mnogo drugega. Tudi to, da boš že vrhu zemlje lahko izpoznal, kje se nahaja daleč spodaj premog ali kaj drugega.«

»Kaj, ali ni premog povsod pod zemljo?« je zopet vprašal deček.

»Ali veš, iz česa je premog?« so dejali oče.

»Zoglenel les je.«

»No, vidiš, tam, kjer ni rastel les, tam torej ne more biti premoga. A tudi tam, kjer je bilo dovolj lesa, ga ni vedno, zakaj ta les sta morala pokriti blato in voda, da ni mogel do njega zrak, ker, če ni zraka, ne more les sprhniti ali segniti, ampak zogleni, to je — izpremeni se v premog. Tu, kjer smo sedaj, so stali pred več tisoč leti veliki gozdi, ki sta jih pa pokrila voda in blato, da so se tako počasi izpremenili v premog.«

Potem sta se po kratkem razgovoru poslovila od prijaznih rudarjev in stopila v »hišico«. Delavec je potegnil za vrvco — par sekund pozneje je zadonel visoko zgoraj jedva slišno zvonček — in »hišica«, pritrjena na železno vrv, je šinila naravnost navzgor.

Zlato solnce je baš tonilo za gorami, in zadnji žarki so trepetali v komaj čutnem vetričku, ko sta prikorakala »potnika« do domače strehe.

Naša Danica.

Spisal Ivo Trošt.

naša Danica je dobro dekle!

Doma pri mami kuha, lika, pere, pospravlja perilo, celo krpa in prime za metlo, ko ni dekle doma. A kako lepo šiva, veze in plete! To treba samo videti. Letos je dovršila domačo šolo, dovršila — izvrstno. V zlatih bukvah je zapisana na prvem mestu.

Prav krasno piše in riše, računa pa gladko kakor vsak štacunar.

Ali res še kdo ne verjame, da je naša Danica dobro dekle?

Letos začetkom poletja nas je obiskala neko nedeljo popoldne teta Liza iz mlina ter naravnost vpričo vseh pohvalila našo Danico. »Moja mila Danica«, ji je rekla, »vedno si bila tako dobra in marljiva, zato ti bom nekaj dala, ko prideš k meni, nekaj prav dobrega, veš!«

In Danici se je lice raztegnilo, in ob obeh straneh ust sta se pokazali dve majhni jamici, ki sta svedočili, da ji dobro de pohvala, pa da tudi sama ve, kako je pridna. Njen hvaležni, smehljajoči se pogled je razodeval, da je že uganiła, kaj dobrega jo čaka v mlinu, kjer je že použila toliko dobrih